

ศิลปะการแสดงเห่เรือบก

๑. ความเป็นมา

เห่เรือบก เป็นการละเล่นพื้นบ้านชนิดหนึ่งที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ชาวบ้านได้สั่งสม สืบทอดกันมาเป็นเวลานาน ซึ่งการละเล่นพื้นบ้านโดยทั่วไปมักเกิดจากความเชื่อ วิถีชีวิต วัฒนธรรมความเป็นอยู่ของแต่ละท้องถิ่น อาจมีการจัดบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร หรือสืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่นโดยไม่มีมีการจัดบันทึก ชาวบ้านสร้างสรรค์ขึ้นเพื่อปรับปรุง ประยุกต์การละเล่นของถิ่นอื่นมาใช้ให้เหมาะสมกับสภาพโครงสร้างทางสังคมของท้องถิ่นตน การละเล่นพื้นบ้านของจังหวัดเพชรบุรีส่วนใหญ่มักเกิดจากวิถีชีวิตสภาพภูมิศาสตร์ การทำมาหากิน และความเชื่อของคนเมืองเพชร

ปัจจุบันการละเล่นพื้นบ้านกำลังเข้าสู่ภาวะวิกฤตเนื่องจากเด็ก และเยาวชนในท้องถิ่นต้องห่างไกลจากการละเล่นพื้นบ้าน ซึ่งเดิมนั้นการละเล่นพื้นบ้านจะอยู่คู่วิถีชีวิต อาชีพของท้องถิ่น โดยมุ่งเน้นให้เกิดความเพลิดเพลิน สนุกสนาน ผ่อนคลายจากความเหน็ดเหนื่อยจากการทำงาน เช่น เพลงเกี่ยวข้าว เพลงพาดตาล เป็นต้นปัจจุบันการละเล่นพื้นบ้านกำลังเข้าสู่ภาวะวิกฤต เนื่องจากการหลั่งไหลสู่สังคมเมืองของเด็กและเยาวชนในท้องถิ่นชนบท ประกอบกับความเจริญทางด้านเทคโนโลยี การสื่อสาร และการไหลบ่าของวัฒนธรรมอื่นที่เข้าถึงเด็กและเยาวชนได้อย่างรวดเร็ว ทำให้การละเล่นพื้นบ้านยังเป็นของแปลกสำหรับเด็กไทยในยุคโลกาภิวัตน์

๒. ประวัติความเป็นมาเห่เรือบกอำเภอบ้านลาด

เห่เรือบกอำเภอบ้านลาด เริ่มมีมากกว่า ๒๐ ปี สันนิษฐานว่าคงจะเกิดขึ้นจากการเล่นเรื่อน้ำ ซึ่งในสมัยก่อนไม่มีเขื่อนกักเก็บน้ำเหมือนในปัจจุบัน ที่ยังพอน้ำยังพายเรือได้ แต่พอถึงหน้าแล้งน้ำแห้งขอด หรือน้ำน้อยมากไม่สามารถพายเรือได้ แต่ชาวบ้านยังมีความต้องการที่เล่นเพลงเรือ เพื่อความสนุกสนานตามนิสัยคนไทย จึงคิดเล่นเห่เรือบกซึ่งไม่ต้องใช้น้ำ และเล่นกันเรื่อยจนมาถึงปัจจุบันนี้ โดยเอาเนื้อร้องและทำนองมาประยุกต์ให้เหมาะสมกับท่าทางของฝีพายในขณะที่เดินเห่เรือ

๓. วิธีการเล่นเห่เรือบก

วิธีการเล่นเห่เรือบกนั้น ผู้พายเรือจะต้องมีความสามารถในการพายเรือ และร้องเพลงประกอบให้เข้ากับจังหวะ ทำให้ผู้พายเกิดความสนุกสนาน ครึกครื้น

๔. อุปกรณ์ที่ใช้ในการเห่เรือบก

อุปกรณ์ที่ใช้ในการเห่เรือบก ทำได้ง่ายไม่ยุ่งยาก ซบซ้อน คือ

๑. เรือ ไม้พาย ทำแบบง่าย ๆ จากไม้ไผ่
๒. ผ้า หุ้มโครงไม้ไผ่ให้เป็นรูปเรือ
๓. เชือก สำหรับสะพายบ่าของผู้พายเรือ

๕. วิธีการจัดคนในการแห่เรือบก

วิธีการจัดคนนั้นขึ้นอยู่กับจำนวนคนที่ใช้ในการพายเรือไม่มีจำกัด ซึ่งอยู่กับขนาดของเรือที่สร้างขึ้น แต่ในที่นี้จะยกตัวอย่างว่ามีคนจำนวน ๑๐ คนดังรูป

คนที่ ๑ เป็นคนหัวเรือ คนที่ ๒ เป็นคนป้องหัวเรือ
คนที่ ๓ ถึงคนที่ ๘ เป็นลูกเรือ
คนที่ ๙ เป็นคนป้องกันท้ายเรือ
คนที่ ๑๐ คนสุดท้ายเป็นคนอยู่ท้ายเรือ

๖. ลักษณะการแต่งกายของผู้ห่เรือบก

การแต่งกายของผู้ห่เรือบกไม่ได้กำหนดตายตัวไปเลยว่าจะต้องแต่งชุดใดสีอะไรแต่งตามความต้องการของตนเอง ดังอย่างเช่น ผู้หญิงสวมเสื้อแขนยาวสวมผ้าถุง หรือ โจงกระเบน ส่วนผู้ชายอาจสวมเสื้อแขนกระบอก กางเกงขายาว หรืออาจเป็นเสื้อลายดอกที่มีสีสันสดใส แต่ส่วนมากจะสวมชุดเหมือนกันเพื่อความสวยงาม

๗. วิธีการทำเรือเห่บก

วิธีการทำเรือเห่บกก็สามารถทำได้ไม่ยากนัก เนื่องจากเรือบกจะมีลักษณะที่เบาเพื่อสะดวกในการสะพายใส่ป่า มักจะทำด้วยไม้ไผ่ คือ นำไม้ไผ่มาผ่าซีก ตัดให้ยาวพอจำนวนคนที่จะพายเรือ มัดหัวมัดท้ายทำให้ป่องตรงกลางลำเรือ ท้องเรือกลวงสามารถให้คนพายเข้าไปยืนได้ นำกระดาษหรือผ้านำไปติดกับโครงของลำเรือตกแต่งให้สวยงาม นำเชือกมาผูกกับของของลำเรือทำเป็นที่สะพายป่า

๘. โอกาสในการแสดง

สถานที่ที่มีเรือบกไปแสดงนั้น ส่วนใหญ่จะเป็นตามงานตามวัด ในงานทอดกฐินตามวัดต่าง ๆ ในวันสำคัญของไทย เช่น วันสงกรานต์ วันขึ้นปีใหม่ เป็นต้น หรือมีการประกวดเห่เรือบกที่มีผู้จัดขึ้นมาเอง และมีรางวัลให้กับผู้ชนะในการประกวด ซึ่งในสมัยนี้ก็ยังคงให้เห็นกันอยู่ทั่วไป

๙. ระยะเวลาในการแสดง

เวลาที่ใช้ในการแสดงเห่เรือบก แสดงในงานวัดหรืองานทอดกฐิน จะแสดงตอนกลางวัน แต่ถ้าการจัดประกวดส่วนมากจะเป็นตอนกลางคืนหรือเป็นตอนใดนั้นขึ้นอยู่กับผู้จัดไม่ได้กำหนดตายตัว

ตัวอย่างเพลงเห่เรือบก

โห่ ๓ ครั้ง

เอาเฮราโล เอาสาระพา เอาสาระพา เอาเฮราโล

เอาเฮราโลสาระพา เอาสาระพาเฮราโล

ต่างคนต่างร้องไชโย

บ้านลาดล่องมา

แม่อีกลอยละลิว

มาขุนระหว่างนายระหว่าง

เชิญมาเสียให้ทั่ว

ลูกจะแข่งที่ใด

ลูกขอแพ้กัพระ

อย่าให้ลูกตกอับ

ขอให้ลูกมีชื่อ

แล้วก็ให้สามลา

บายหน้าวังจิว

ปลิวไปตามกรอกกระแส

แม่ย่านางข้างหัว

ลูกจะเข้าแข่งขัน

ให้มีชัยก็ชนะ

ให้ชนะกับชาวบ้าน

ขอให้รับรางวัล

เลื่องลือไปนาน

เอาเฮราโล เอาสาระพา เอาสาระพา เอาเฮราโล

เอาเฮราโลสาระพา เอาสาระพาเฮราโล

แม่เรือใครไปข้างหน้า

ว่าผีพายฉันยังอ่อน

ร้องล่ำก็ยังไม่ซัด

พ่อแม่ที่ท่านมาดู

พ่อแม่ฉันจงโปรด

แม่เรือฉันองอาจ

มารอท่าฉันท่อน

ก็ฟังจะสอนหัดใหม่

ยังไม่ถนัดเพราะหู

หนูขออภัยอย่าโทษ

อย่าลงโทษโกรธฉัน

อยู่บ้านลาดเมืองฟ้า

เอาเฮราโล เอาสาระพา เอาสาระพา เอาเฮราโล

ลิขสิทธิ์ : สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเพชรบุรี